

A természet nem ismer államhatárokat!

Vasil Ivahovich Komender professzorral, a biológiai tudományok doktorával, az Ungvári Tudományegyetem Botanikai Tanszékének vezetőjével először a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola dísztermében találkoztam, mint a Tudományos Diákköri Konferencia vendégével, később pedig dr. Gulyás Sándornál láthattam, a JATE Növényzeti Tanszékén. Mint egyetemünk docensének munkatársát... Az Ungvári Egyetetről és munkájáról kérdeztem.

— Mikor alapították az egyetemet? Ön mióta tanít ott?
— Ungváron 1945 óta van egyetem. Ez rendkívüli fontosságú volt, mert a környéken semmiféle felsőoktatási intézmény nem akadt eladdig a továbbtanulni szándékozóknak. Ez a vidék nagyon elhanyagolt volt, a kulturális felemelkedéshez, a magasabb szintű tanultsághoz okvetlenül kellett. Nem sokkal az egyetem megszületése után itt kezdtem el tanulni, tanulmányaim befejezése óta, most is itt tanítok. Jellemző volt a külföldi vélekedés az egyetem megalapításáról. Egy kanadai újság például úgy tájékoztatót, hogy Ungváron létrehozta egy gimnáziumot, amit az ottaniak universitasnak neveznek...

— Ha jól hallottam, ezzel ellentétben, valóban egyetetről van szó, méghozzá igazán hatalmasról...

— Egyetemünkön három tagozaton — nappalin, levelezőn és estin — folyik az oktatás, és kilenc karon (többek között orvosi is) összesen mintegy tizenegyzeren tanulnak. Az egyetemen nagyrészt ruszinok (ukránok) vannak, de sok az orosz és a magyar.

— Milyen a nemzetiségek közötti viszony?

— Ahogy az egyik kollégám fogalmazott: Ungváron magyaroknak lenni nem bűn. Magam soha nem tapasztaltam semmiféle ellenségeskedést, sőt, barátian élünk egymás mellett. Vannak magyar nyelvű gimnáziumaink, az egyetemen van Magyar Tanszék, van hungarológusunk, és a magyar oktatók tarthatnak magyarul előadást, magyar hallgatók magyar nyelvű dolgozatokat írhatnak. A rádióban és a tévében van magyar nyelvű adás, és ott a magyar nyelvű újság, a Kárpáti Igaz Szó. Persze nem mondanék teljesen igazat, ha azt mondanám, minden ilyen szép volt Brezsnyev ideje alatt...

— Milyenek a kapcsolataik a szegedi felsőoktatási intézményekkel?

— A JGYTF-fel van hivatalos kapcsolatunk, „együttműködési szerződésünk”. Azonkívül a nyíregyházi főiskolával hallgatói cserekapcsolatunk. De a JGYTF-fel, sőt, az egyetemmel is szeretnénk, ha nemcsak oktatói, de hallgatói cserekapcsolatunk is lenne. Az egyetemmel „nem hivatalos” a kapcsolatunk, de a tudományos kutatók közötti személyes nexus szintén nagyon jó régóta. A JATE-val szakmai és baráti kapcsolataink a Tisza-kutatásnak köszönhetőek, ez a mi szakterületünk.

— Mi a célja a professor ur mostani szegedi látogatásának?

— Három fontos ügyben tartózkodom Szegeden. Meghívtak a JGYTF konferenciájára; dr. Gulyás Sándorral együtt dolgozunk egy könyvről; és részt veszek a Tisza-kutató anketon is. Ez rendkívül fontos nemcsak környezetvédelmi, de nemzetközi és egyetemi közötti kapcsolataink vonatkozásában is. Jöttek kutatók Jugoszláviából, a Szovjetunióból, de sajnos Romániából nem, pedig a természet nem ismeri az államhatárokat.

S. B.

Kivonultunk! Oké volt?

November 18–19-én Országos KISZ-értekezlet volt Szekesfehérváron. A megújulás értekezletére sokan, sokfelől tekintettek várokozón vagy tartózkodóan. Az események az utóbbiakat igazolták!

Mindenki tudta, hogy ez a fórum sorsdöntő lesz a KISZ megújulása folyamatában. Ragyogó elveket fogalmaztunk meg, mint: demokrácia, alulról építkezés, kisebbségi vélemények tiszteletben tartása stb. Mégsem lehettünk elégedettek, hiszen az értekezleten megvalósuló gyakorlat sokszor ezen elvek cölölként hatott! Demokrácia! Mindaddig csak beszélhetünk róla, amíg a küldöttek többsége (hűen leképezve a magyar társadalom jelenlegi állapotát) nem tudja alkalmazni azt. Az értekezlet bizony sokszor emlékeztetett Hyde-parkra! Alulról építkezés! Még (vagy már!) a felülől építkezést sem tudjuk végrehajtani, hiszen ezen a nagy fontosságú eseményen a küldöttek többsége teljesen felkészületlen volt. Ez pedig kétségessé teszi a KISZ megújulásának sikerét is!

A legérdekesebb, s egyben legfigyelemre méltóbb esemény a kisebbségi vélemények tiszteletben tartásával kapcsolatban történt. A párt-KISZ viszonyban négy alternatíva fogalmazódott meg az értekezleten. Háromi Csaba, mint levezető elnök, csak az elsőt szavaztatta meg, és ellenpártot ott sem kért! Egyperces reflexióban tiltakoztam az értelmiségi és egyetemista-főiskolás küldöttek egy részének nevében. A levezető elnök ezt elutasította, elvéve ezzel annak lehetőségét, hogy egyáltalán szavazhassunk. Így nem maradt más választásunk, mint elhagyni a termet!

Az értekezlet tehát új elvekről, régi módon döntött! A gyakorlat így már az új gondolatok megfogalmazásának pillanatában élesen ellentmondott azoknak! El kell tehát döntenünk, hogy mi a fontosabb számunkra! Mi, akik hittünk és hiszünk a KISZ-ben megtestesülő értékekben, választásunkat elváltunk! Én az értékek, és nem a szervezet mellett maradtam. Ezért léptem ki a KISZ-ből!

TAR IMRE

Bemondások kiárusítása

MAGYARORSZÁG MINT ÚJSÁGOSBÓDÉ

Reform nincs.
Hitel elfogyott.
Népszabadságból még maradt egy kevés.
Füles viszont kapható.

A NÉMET EGYETEMEK OSZTÁLYOZÁSA

Hamburg egyetemet tart fenn.
Münchennek egyeteme van.
Heidelberg és Tübingen egyetemei.

„A magyar kormány — Villányi Miklóst kivéve — csupa tárca nélküli miniszterből áll. Úres a tárcájuk, legalábbis nem rendelkezhetnek önállóan az eszközeikkel.” (Csákány Béla)

Október 23-án a Napfény-expresszen nem volt 56-os kocsi.

(HADGYAKORLAT) „Csapatunk beásták magukat a Bakony nyugati részén és folyamatosan elhárítják a keletről jövő támadásokat.”

— ok — más

A lelkiismeret foglyai

Húsz-húsz hónap börtönrre ítélték 3 sorkötőtest, akik készek lettek volna alternatív szolgálatot vállalni. A Budapesti Katonai Bíróság november 18-án és 21-én a társadalomra veszélyesnek találta és büntetésnek mondta ki azokat a „munkájukat példásan végző” (Magyar Nemzet 1988. november 19.) fiatalokat, akik lelkiismereti, vallási okból nem hajlandók katonai szolgálatot teljesíteni. Történt ez annak ellenére, hogy november 10-én a kormány szövegét az nyilatkozta: „a polgári szolgálat lehetőségét is meg kell teremteni”. (Magyar Hírlap 1988. november 11.)

A lelkiismereti szolgálat megtagadók elítélése és ítéletvégrehajtása jogszerű, de igazságtalan.

A megelőző országgyűlési ülésre számos aláírással beadványok készültek. Ezeket október 26-án keltezett levele szerint Stadinger István az Igazságügyi Minisztériumnak adta át „megvizsgálásra”. Avagy ad acta? A november 24-én kezdődött országgyűlés szintén nem tüzte napirendjére — az ismételt beadványok ellenére sem — ezt a kérdést. Akkor ki és mikor teremt meg majd a polgári szolgálat lehetőségét? A keretek adva vannak: 36 hónap, katonai körülmények, honvéd szold, fizikai munka. Aki ezt a „lehetőséget” választja, annak nagyon elszántnak kell lennie. Ki gondolná, hogy két hasonló nagyság közötti választást biztosít a kormány? Inkább elriasztásnak nevezhetjük ezt az „alternatívát”. Az egyetlen kérdés, amit ez a polgári szolgálat — ha majd bevezetik — teljesítené; a hadseregtől független lesz, és az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal küld majd „polgári” szolgálati. Hogy milyen csekkzámlára folyik majd be az a pénz, amit a polgár termel, de nem kap meg, az kérdés. Ugyanúgy az is kérdés, hogy milyen szociális juttatások járnak majd neki: pl. Almási László elítélteknek, akinek gyermeke van. Ha pedig azt a kérdést vesszük figyelembe, hogy „Ne legyen büntető jellegű”, akkor világossá válik a kormány szándéka: aki nem engedelmkedik, az megnevezheti magát az alternatív körlet tükrében. Ha

csak az időt tekintjük, jobban jár az, aki börtönrre megy. A novemberi elítélések pikantériája, hogy az ügyész és a bíró a méltányosságra hivatkozva vádlottal és ügyvéddel szemben arra hivatkozott, hogy a vádlott nem tagadhatja meg a katonai szolgálatot katolikus vallása alapján. Ki is alakult egy hosszú vita arról, mit jelent a katolikus lelkiismeret és mi is a tanítás a katonai szolgálatról. Igazán paradox, hogy az ítéletet meghozó Katonai Bíróság Paskai László magyar bfborsra hivatkozott, a védelem pedig Grósz Károly humanizmúrára, miközben a vádlott lelkiismeretét emlegette. Az ilyen sajátos jogforrásokra történő hivatkozásokat előre sejtve érthető, hogy a „nyilvános” tárgyalásra ötösével engedték be a hozzátartozókat, barátokat, érdeklődőket. Az Amnety International ifjú képviselője még becsúszott, a Magyar Nemzet már kintrekedt. A kormányzóivóví tájékoztató azt eredményezte, hogy a szövegnyos 2 év 8 hónap, illetve 3 év helyett „csak” 1 év 8 hónap lett az engedetlenkedők jussa. Ez aztán elintézés magyar módra: eleget teszünk az érvényben lévő jogszabályoknak is és a belpolitikai enyhülésnek is. Nézzük csak, végül is mi kerül még mindig — elítélésre? A válasz egyértelmű: az egyediség, a lelkiismereti szabadság. Az animal rationale-ból a ratio. (Pedig nem kisebb gondolkodó, mint A. Einstein mondta egyszer: aki elmegy katonának, pedig megtagadhatná a szolgálatot, „az tévedésből kapta agyvegyét — elég lett volna neki a gerincvelő is”). Csak animal-okra lenne szükség? Mivel magyarítható különben az a kettőség, hogy miközben a kormány fenn hirdeti humanitását a gyülekezési, egyesületi sztrájk- és hasonló törvényekkel kapcsolatban, addig megőrzi pacifizmus-ellenességét? Miközben mi szabadlábban találgatunk, a barcskai büntetés-végrehajtási intézetben arról találgatnak a lelkiismeret foglyai, hogy vajon nagyobb-e a szabadság odakinn — avagy csak mások a zárkafeltételek?

M. T. A.

„...tekintsék magukénak az emberek!”

A Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete (FDSZ) október 7-én Budapesten megalakult. A megalakulást kimondó küldöttértekezlet állásfoglalása szerint „Az FDSZ önálló, demokratikus, alulról építkező szakszervezet. Képviseleti, védi, érvényesíti tagjainak munkavállalói és létevédelmi” A JATE-n a november 11-i összbizalmi értekezlet állásfoglalása alapján elkészítették a felhívást és a csatlakozást kinyilvánító úrlapokat. Az értekezlet állásfoglalása szerint a csatlakozás folyamatosan történik, majd a december 16-i egyetemi küldöttértekezletre kell a végleges tagságnak kialakulnia. A folyamatonról kérdeztük dr. Várkonyi Zoltánt, a JATE SZB ügyvezető titkárát és dr. Csörgő Sándort, a TTK szervezőtitkárát.

— Melyek az október 7-e óta eltelt időszak legfontosabb lépései?

V. Z.: A szakszervezet akkor és ott megalakult és „elfogadott” egy provizórikus programot. De fontosabb, hogy kinyilvánította magáról: önálló, demokratikus és alulról építkező. Mi úgy gondoljuk, hogy ebből a meghatározásból az is következik, hogy az új szakszervezet áttétel nélkül valósíthatja meg a felsőoktatási dolgozók érdekvédelmét és képviseletét.

Cs. S.: Azonban rögtön problémát jelent, hogy a jogaink erre adottak-e? Lévn, hogy a jelenlegi magyar alkotmány, és a törvények semmiféle ágazatiként alakuló szakszervezetnek nem biztosítanak jogokat. Tehát jogainkról vannak ugyan elképzeléseink, de ezeket mind ki kell még harcolnunk. Ezért én a magam részéről még nem tekintem az FDSZ-t szervezetileg megalakultnak. Nem fogadom el a vezetőséget sem, hiszen működésük ideiglenes. De legalább van egy keretünk, amit magunk töltünk ki. Ez számomra csak ténylegesen alulról építkező képzelhető el.

V. Z.: A szervezet és a vezetés is csak ideiglenesen fogadható el. Főként, hogy október

óta személyeserét a vezetésben a Felsőoktatási Tanács önhatalmilag hajtott végre. Ezáltal — véleményem szerint jogtalanul — átvette a küldöttértekezlet feladatát.

Cs. S.: Arról van szó, hogy a magamentő és hatalmának még mindig biztos tudatában lévő „csinovnyik” működni akar. Ezért az összeütközés az új, illetve a régi módon gondolkodók között elkerülhetetlen. A harc ugyanúgy folyik országosan, mint itt, az egyetem keretein belül.

V. Z.: Sok ember nem is a saját pozícióját félti, de mindenképpen a régi gondolkodásmódhoz van hozzászokva. Ha majd adnak egy kész programot és ehhez kéri a csatlakozást, akkor lép. Mivel országos szinten ez még hiányzik, sokan februárig, a következő küldöttértekezletig akartak várni. De jelentkezt a tagság részéről egyfajta félelem is. Mit jelent belépni az új szervezetbe? Mi lesz a segítyekkel, az üdültetéssel? Ők úgy érzik biztonságosnak az „átállást”, ha előbb megvárják, míg országosan minden eldőlt. De az események sokkal nagyobb iramban haladtak. Valamint volt egy belső — véleményem szerint egészséges — nyomás is, hogy történjen végre valami.

Cs. S.: Szerintem az a legfontosabb, hogy tudunk-e olyan szakszervezetet csinálni, amit az emberek magukénak tekintenek. Én úgy gondolom, hogy ez lehetséges, de nem vagyok benne bizonyos, hogy létrejön. Itt az egyetemen egy belső, nem látványos birok után az a szárny kerekedett felül, amelyik a csatlakozás mellé áll. Persze szinte mindegy, milyen lesz az új, mert a réginnél csak jobb lehet.

— Mi lesz azokkal, akik mégsem akarnak az FDSZ-hez csatlakozni?

V. Z.: Egyelőre csoportszinten folynak a beszélgetések, de a november 11-i összbizalmi értekezleten már negyvennégyen kitöltötték a belépési nyilatko-

zatot. Azonban mi úgy képzeljük el, hogy külön-külön mindenkinek nyilatkoznia kell. Nem tehetjük meg — mint sok más helyen megtették —, hogy az egész alapszervezet egyik napról a másikra a Pedagógus Szakszervezetből (PSZ) átlép az FDSZ-be. Ezzel a saját halálát ítéltünk meg magunk alá. Ugyanakkor mint a PSZ volt titkárnak, az a kötelességem, hogy összehívjam azokat az embereket, akik a régi keretek között kívánnak maradni. Döntsek el ők is, hogy mit akarnak, milyen szervezeti és működési körben kívánnak a továbbiakban létezni.

Cs. S.: Elég vicces dolog, de arról van szó, hogy az egyetemen a régi szakszervezet választott vezető testülete azt deklarálta magáról, hogy december 16-ig, mint az új szervezet ügyvezető bizottsága működik. Tehát, akik a PSZ keretei között maradnak, jelenleg vezetőség nélküliek.

— Meg lehet azt határozni, hogy az új szervezet miben lesz más — feltehetően jobb — mint a régi?

V. Z.: Úgy gondolom, az a legfontosabb, hogy hogyan látjuk az alulról építkezés kérdését. Az én felfogásomban ez a következőt jelenti: az alapszervezetnek a jogai nem adhatók felfelé, illetve csak akkor, ha erről az alapszervezet így határoz. Az alapszervezetet semmilyen választott vagy végrehajtott testület sem utasíthatja, kivéve azokat az eseményeket, ha az országos küldöttértekezlet foglalt állást a delegáltak egyetértésével. Fontosnak tartom, hogy az alapszervezetek rendelkezzenek saját szabályzattal, és maguk határozzák meg döntéseik megszavaztatási módját is. A demokratikus centralizmus korábbi gyakorlatával szemben fontosabb, hogy hangot adjunk a kisebbség véleményének is. A tisztviselők és küldöttek megbízatását — mikor és mennyi időre — szintén az alapszervezet határozza meg.

K. A.

Devizás gondok

Az utóbbi időben egyre többször hallhatjuk és olvashatjuk, hogy a különböző szórakozóhelyeken, az utcán, kisebb-nagyobb nézeteltérések támadnak az „arabok és a magyarok” között. Ez a probléma külön élel jelentkezik Szegeden, ahol mintegy 400–500 arab diák tölti tanulmányi éveit.

A lakosság részéről pedig egyre nő a türelmetlenség és több helyről is hallani, hogy: „az arabok megrontják a város levegőjét”. Megpróbáltunk utánajárni annak a szóbeszédnek, mi szerint: „rengeteg pénz hoznak az egyetemnek és az oktatóknak, ezért mindent elnéznek nekik”. A devizás képzés két felelőse dr. Telegdy Gyula, az AOK dékánja és dr. Simon Lajos, a GYK dékánhelyettese.

— Valóban nagy gondot jelent önöknek az arab diákok magatartása és viselkedése?

T. Gy.: Tény, hogy nagyon jó anyagi háttérrel rendelkező családokból jönnek, és nincsenek szabályokhoz és szokásokhoz kötve. Az egyetemen mutatott viselkedésük alapján azt mondhatom, hogy ősszétűzéseik (pl. pofozkodás) általában saját országaikon belüli ellentétekből, vagy magánjellegű problémákból származnak.

S. L.: A felvett diákokról kizárólag a középiskolai bizonyítvány alapján lehet képünk, hiszen előfelvételi nálunk nincs. Az év közben bekövetkező 15–20%-os lemorzsolódások is igazolják, hogy nem mindegyikük tudja teljesí-

teni a követelményeket. Persze sokan eleve egy vagy két évre jönnek, hiszen így megkerülik az otthoni felvételt. A nálunk szerzett bizonyítványt elfogadják hazájukban. Vannak, akik a katonai szolgálat alól mentesítik így magukat egy-két évre. Mindenestre számukra nem könnyű a

beilleszkedés, hiszen teljesen más kultúrából érkeztek. Nem véletlen, hogy külön etikaórát tartunk hallgatóinknak. Harmadévre általában megszűnnek az alapvető problémák.

— Tapasztalható-e a magyar hallgatók ellenérezése?

T. Gy.: Ilyen jellegű visszajelzés nem érkezett még. Egyébként az egész egyetemnek csak használ, hogy abból az összegből, amit a külföldiek befizetnek, sok olyan dolgot tudunk megvalósítani, amire nagy szükségünk van. Az orvosi műszerek általában csak devizáért szerezhetők be.

S. L.: Sok szempontból jobb helyzetben vannak a devizás hall-

gatók, hiszen csoportjaik kisebb létszámúak. Ezeket a hallgatókat a nemzetközi szakképzés igényei szerint kell tanítani. Egyrészt, mert ők továbbviszik a szegedi egyetem híreit, és nekünk nem mindegy, hogy milyen kép alakul ki rólunk. Másrészt, jelentős összeget fizetnek azért, hogy itt tanulhassanak; a pénzükért pedig színvonalat várnak.

— Mivel külön kategóriát jelent ez a képzés, gondolom az oktatókat is külön fizetik érte?

S. L.: Az angol nyelvű képzésben részt vevő oktatókkal külön szerződést kötünk, mivel e feladat ellátása nem munkaköri kötelességük. Ez nemcsak a külön bérezést, hanem a munka szigorúbb minőségi elbírálását is jelenti.

— Mi a véleményük a városban eluralkodni látszó arabellenes hangulatról?

S. L.: Az elmúlt években — államközi szerződés keretében — Szegeden tartózkodó szakközépiskolások olyan rossz híreket keltettek az araboknak, hogy a város lakói ebből általánosítottak. Úgy gondolom, ha azokat a gondokat, melyekért 400–500 diák egyáltalán okozhat, egy egész város nem tudja feloldani, illetve semlegesíteni, az a város hibája is.

T. Gy.: Bármilyen történik a városban, azonnal általánosítanak az emberek. Természetesen az egy-két agresszív elemet ki kell emelni, de miattuk nem lehet az egész „társaságot” büntetni.

Kozel Anita